

Tomt schakt i Nygatan, Arboga

L2004:3307

Nygatan & Råntmästargatan
Arboga stad och socken
Västmanland

Erica Strengbom

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro
Telefon 019-609 04 10
www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Sverige med
Västmanlands län markerat i rött.*

© 2025 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2025:12
Lst dnr 431-6421-2024

Författare	Erica Strengbom
Kvalitetsgranskning	Nina Balknäs
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Schaktet i korsningen Nygatan-Räntmästargatan fotat från väster.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2025:12

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Tomt schakt i Nygatan, Arboga

L2004:3307

Nygatan & Räntmästargatan

Arboga stad och socken

Västmanland

Erica Strengbom

Lst dnr 431-6421-2024

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattande inledning.....	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Tidigare undersökningar.....	5
Syfte och målgrupper	7
Metod och genomförande	7
Resultat	9
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	9
Tekniska och administrativa uppgifter	10
Referenser	11
Förteckning över figurer	11
Förteckning över bilagor	11
Bilagor	12
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	<i>12</i>

SAMMANFATTANDE INLEDNING

I samband med att markarbeten utfördes inom den västra delen av fornlämningen Arboga stadslager L2004:3307, medverkade Arkeologgruppen och övervakade schaktningsarbetet. Schaktning skedde i korsningen av Nygatan och Räntmästargatan. Schaktningsövervakningen genomfördes i december 2024 och betalningsansvaret bars av Arboga Vatten AB.

Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid schaktningsövervakningen.

BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

Arboga har en av Sveriges bäst bevarade medeltida stadskärnor med Uppkyrkan (nuvarande Sankt Nicolai kyrka) som den äldsta, bevarade byggnaden. Kyrkan stod troligtvis färdig redan i början av 1200-talet. På 1280-talet lät Franciskanerorden anlägga ett kloster här. Namnet Arboga omnämns första gången år 1286 som Arbugae med betydelsen åbåge eller åkrök. De äldsta beläggen för Arboga som stadsbildning är från 1200-talets slut och stadens äldsta sigill härrör från år 1330, vilket tyder på att det då fanns en fullt utvecklad stad. Under hela medeltiden såväl som i tidigmodern tid hade staden en viktig funktion som handels- och omlastningsplats för järnmalmstransporterna från Bergslagen till Stockholm (Nordström 2015).

Tidigare undersökningar

Strax intill det aktuella undersökningsområdet, i kvarteret Guldsmeden, gjordes år 1975 en undersökning fördelad på tre schakt. Det framkom senmedeltida lämningar i form av en tegelkällare, en brunn och upp till 0,8 meter tjocka kulturlager (SR 36 Gustafsson 1984).

I Nygatan, intill kvarteret Guldsmeden, har bottenlagret ¹⁴C-daterats till 1300-tal eller tidigt 1400-tal. Det som stämmer väl överens med tidigare dateringar av den tidigaste bebyggelsen längs Nygatan (se ovan; Strengbom 2017).

Öster om undersökningsområdet utfördes år 1980 en arkeologisk undersökning inför byggandet av ett nytt sparbankshus i kvarteret Barnhuset. Vid undersökningen kunde fyra bebyggelsefaser identifieras. Den äldsta bebyggelsen etablerades sannolikt under tidigt 1300-tal. Den yngsta bebyggelsefasen daterades till 1630-tal och framåt (Hed Jakobsson 2001).

Öster om undersökningsområdet ligger också kvarteret Harneskmakaren som år 1991 var föremål för en arkeologisk undersökning. Där har en äldsta bebyggelsefas daterats till cirka 1200–1350 e. Kr. Strax intill, i kvarteret Kling-smeden, har trä från en kavelbro dendrodaterats till 1280-talet (Anund 1995).

Figur 1 (föregående sida). Översiktskarta med undersökningsområdet markerat med svart cirkel. Skala 1:20 000 med infällning i skala 1:1 000 000.

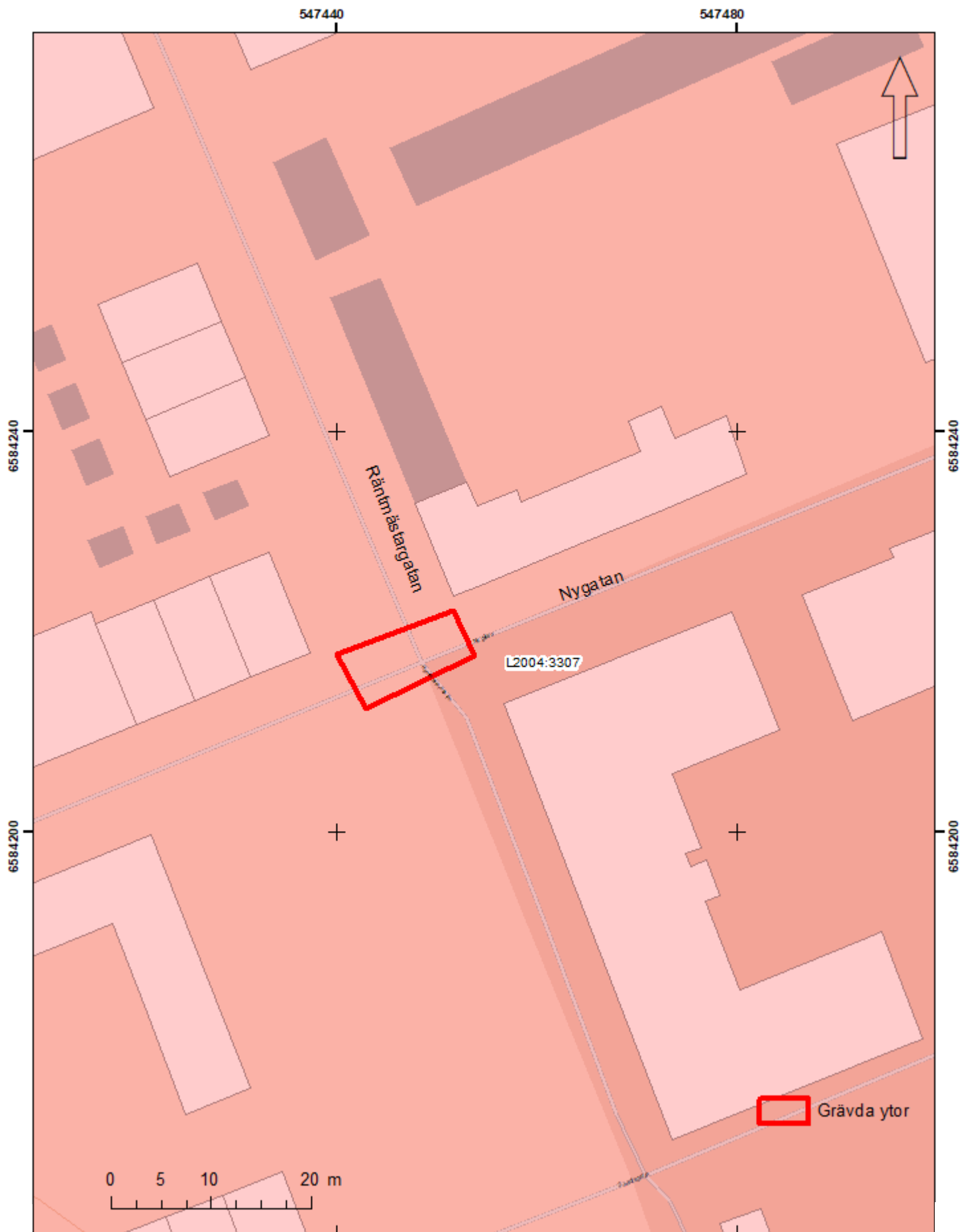
Figur 2. Fornlämningsmiljön kring undersökningsområdet. Skala 1:5 000.

SYFTE OCH MÅLGRUPPER

Syftet med undersökningen är att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera fornlämningen. Målgrupper för undersökningen är Länsstyrelsen och Arboga Kommunalteknik AB.

METOD OCH GENOMFÖRANDE

Då schaktning skedde i befintliga schakt skedde det arkeologiska arbetet genom dokumentation av schaktväggarna i profil. Schaktet fotograferades och beskrevs. Inmätning skedde med handhållen GPS.

Figur 3. Schaktplan. Skala 1:500.

RESULTAT

Det grävda schaktet i korsningen av Nygatan och Röntmästargatan var 12×6 meter stort. Djupet varierade från 1–3 meter med den djupaste delen i väster. Under asfalt och bärlager vidtog ett fyllnadslager bestående av sand, rullstensmaterial och enstaka moderna tegelfragment. Flera ledningar låg över hela schaktet och inte på något ställe fanns arkeologiska lämningar, kulturlager eller fynd.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN i förhållande till undersökningsplanen

Syftet med den arkeologiska schaktningsövervakningen var att undersöka eventuella lämningar som kunde beröras av det aktuella markarbetet. Inga avvikelser från undersökningsplan, tidplan eller budget gjordes.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Västmanland
Kommun	Arboga
Landskap	Västmanland
Socken	Arboga
Fastighet	Nygatan – Räntmästargatan, Sturestaden 3:1
Lämningsnummer	L2004:3307
Lämningstyp	Stadslager
Datering	–
Typ av undersökning	Schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2024-11-29
Länsstyrelsens diarienummer	431-6421-2024
Ärendenummer i Fornreg	202500067
Arkeologgruppens projektnummer	P24075
Projektleddning	Erica Strengbom
Personal	Erica Strengbom
Undersökningstid	2024-12-10 -2024-12-11
Undersökt yta	18 m ²
Inmätningsteknik	Handhållen GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Läge och koordinater	X658423 Y547512 Ekonomiska kartan RAK Arboga 10G7a64
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	Arkivmaterialet är digitalt och förvaras tills vidare hos Arkeologgruppen.
Digitalt arkiv	Arkivmaterialet är digitalt och förvaras tills vidare hos Arkeologgruppen.
Fynd	Inga fynd påträffades.

REFERENSER

- Anund, J. 1995. *Medeltida bebyggelse och reglering i Arboga. En stadsarkeologisk undersökning i kvarteret Harneskmakaren 1991*. Riksantikvarieämbetet UV Uppsala, Rapport 1995:28. Uppsala.
- Hed Jacobsson, A. 2001. *Medeltid och efterreformatorisk tid i Arboga. Kvarteret barnhuset*. Riksantikvarieämbetet Kunskapsavdelning PM 2001:6.
- Nordström, A. 2015. *Odling och bebyggelse i det tidigmoderna Arbogas utkant. Västmanland Arboga stad, kvarteret Groggården 3–5 Arboga 34:1*. Arkeologiska uppdragsverksamheten. Rapport 2015:49.
- Strengbom, E 2017. *Schakt i Nygatan, Arboga*. Arkeologgruppen rapport 2017:40.

Arkivmaterial

Stadsarkeologiskt register SR:36 Gustavsson, J-H 1984. RAÄ.UV

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

- Figur 1 (föregående sida). Översiktskarta med undersökningsområdet markerat med svart cirkel. Skala 1:20 000 med infällning i skala 1:1 000 000.*
- Figur 2. Fornlämningsmiljön kring undersökningsområdet. Skala 1:5 000.*
- Figur 3. Schaktplan. Skala 1:500.*

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

- Bilaga 1. Schakttabell*

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Snr	Längd/m	Bredd/m	Djup/m	Beskrivning
1	12	6	1-3	Många rörledningar och ingen stratigrafi synlig. Endast sand och grus i schaktkanterna.

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2025:12

